

Aktuárské vědy

Literatura

Aktuárské vědy, Vol. 1 (1930), No. 4, 177–181

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/144528>

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

LITERATURA.

Schweizerische Unfallversicherungsanstalt. Ergebnisse der Unfallstatistik der Periode 1923—1927, str. 84.

Zpráva o výsledcích úrazové statistiky švýcarské obsahuje kromě bohatého tabulkového materiálu statistického řadu originálních poznámek, těžících právě z tohoto materiálu, jimiž doplňují se naše znalosti o úrazovém pojištění. Ježto kromě závodových úrazů odškodňuje švýcar. pojištění také úrazy mimo závody, přináší tato pozoruhodná publikace po prvé důležitý materiál o frekvenci úrazů, zatížení z nich a pod. pro úrazy jiné než závodové. Z úvah provedených velmi kriticky a střídavě zasluhují zvláštní poznámky: Tabulka udávající závislost úrazových pravděpodobností na stáří. Rozdělení úrazů závodových i nezávodových na dny v týdnu, které nesouhlasí se známým tvrzením o větší frekvenci úrazů v pondělí. Zajímavá tabulka na stránce 7 o rozdělení závodových úrazů na hodiny během dne. Pokud se týče následků úrazů, užívá švýcarská statistika míry zavedené ve skandinávských zemích podle vzorce

$$k = \frac{1}{N} [S + 75 J + 7500 T],$$

kde N je počet celoročních dělníků, S počet ztracených dnů následkem přechodné invalidity, J součet procent všech případů invalidity a T počet případů úmrtí.

Pokud se týče trvání léčebného řízení, vede statistika k výsledkům podobným jako staré statistiky rakouské. Hlavní váha jest na výpočtu hodnot invalidních důchodů, provedeném zajímavým způsobem použitím neodvislých řádů zavedených Friedlim. Úvahy o této partii ukazují velikou odchylku od původních použitých podkladů rakouských. Pozornost zasluhují také úvahy o technické bilanci a statistika příčin úrazů i pro závodové, zvláště však pro nezávodové úrazy, vedoucí k novým výsledkům. Závěrečné úvahy, které představují prvý pokus o statistické zjištění psychologických a etických momentů v úrazovém pojištění, nejsou sice plně přesvědčivé, ale přes to vysoce zajímavé.

Ve zvláštním matematickém dodatku jsou zodpověděny otázky po budoucím vývoji ročního rozvrhu úhradového kapitálu až do dosažení stavu rovnováhy. Metoda, které zde jest použito, vyžaduje řady hypotés, z nichž za nejdůležitější považují vyrovnání Makehamovou křivkou dekrementního řádu uzavřeného souboru důchodců v jednom roce.

Vyjadřuje-li $p(t)$ dekrementi v souboru důchodců a to invalidů i pozůstalých, klade dobrozdání

$$p(t) = k \cdot st \cdot gc^t$$

Odhad ročního rozvrhu, jakož i stanovení jeho vývoje vyžaduje pouze vyčíslení integrálu

$$\int_0^{\infty} p(t) dt,$$

což se děje pomocí známé řady

$$\int_0^{\infty} p(t) dt = \frac{1}{hlc} \left[\frac{c^{\lambda} \Gamma(h+2)}{(h+1) \lambda^h} - \left(1 + \frac{\lambda}{h+1} + \frac{\lambda^2}{(h+1)(h+2)} + \dots \right) \right].$$

Výpočet vede k výsledku, že teoreticky bude dosaženo rovnováhy v roce 1980 obnosem 329 mil. frs, prakticky ovšem již kolem roku 1950. Úvahy pro vývoj pojištění úrazů nezávodových bylo nutno provést pouze hrubým odhadem.

Publikace švýcarské úrazové pojišťovny vzbuzuje v nás přání, aby bylo také u nás přikročeno k publikaci a k rozboru statistiky našeho úrazového pojištění, čímž dostalo by se pokračování vysocecenným statistikám rakouským, jejichž hodnota byla uznávána celým odborným světem.

Sch.

Dr. Georg Schlesinger: *Zur Frage des Kredites und der Kreditversicherung*. Carl Heymanns Verlag, Berlin, 1929 str. 116.

Vzhledem k velikému zájmu, který vzbudila také u nás otázka pojištění úvěru, lze doporučit knihu Schlesingerovu pozornosti těch čtenářů, kteří zajímají se o teoretickou i praktickou stránku tohoto odvětví pojišťovnictví. Po teoretické stránce navazuje autor zajímavým způsobem na teorii hraniční hodnoty a dochází tak k logicky nově odůvodněnému pojetí nauky o úvěrové směně. Toto spojení s teorií je zachováno také ve třetí části, věnované pojištění úvěru, kde shrnuty jsou způsobem sice velmi zhuštěným, ale, pokud bylo možno posouditi, vyčerpávajícím zkušenosti s pojištěním úvěru v různých oborech a kriticky probrány jsou také nové možnosti tohoto prakticky i teoreticky zajímavého odvětví pojišťovnictví. *Sch.*

Dr. Josef Fuhrich: „Grundsätze und Richtlinien für eine einheitliche Regelung der Uebertritte in der Sozialversicherung“ (Versicherungswissenschaftliche Mitteilungen, 6 Heft).

Dnešní stav řešení otázky zhodnocení získaných nároků přestupujícího pojištěnce určitou částkou a použití této částky novým nositelem pojištění není uspokojivá hlavně ze dvou důvodů. V první řadě jsou to důvody administrativní, neboť provádění dnešních zákonných ustanovení vede k velice rozsáhlé agendě zatěžující značně všechny zúčastněné nositele pojištění. Čísla uváděná Dr. Fuhrichem jsou velmi nízké odhady; skutečný počet přestupů provázených převody je značně vyšší. Téměř všeobecně se dnes uznává, že dnešní stav je neudržitelný a že je nutná rychlá a důrazná náprava. V druhé řadě jest žádoucí jiná úprava otázky přestupů se stanoviska pojištěnců samotných, neboť pojištěnci přestupující od nositelů pojištění hodnotnějšího — obyčejně pensijního — k Ústřední sociální pojišťovně získávají sice nároků odpovídajících převedené částce, ale ovšem nižších než jaké by měli v případě kdyby k přestupu nedošlo.

Pokud se týká administrativní stránky, upozorňuje článek plným právem na nevhodnou stylisaci dnešního ustanovení § 6 písm. a) o invalidním a starobním pojištění, která vzdor vši snaze odborných kruhů při novelisaci zákona nebyla opravena. V důsledku dnešního znění veřejným zaměstnavatelům dána jest možnost, aby své zaměstnance vyňali z pojistné povinnosti, zaručí-li jim nároky na dávky, jichž úhrnná hodnota stanovená podle početních podkladů Ústřední sociální pojišťovny je alespoň rovna hodnotě dávek pojištění invalidního a starobního. Této možnosti použily veliké státní podniky (t. j. státní dráhy, lesy a statky a pošty a telegrafy) k zařízení t. zv. „fondů pro invalidní a starobní pojištění“, prostřednictvím nichž zaručují svým zaměstnancům nároky úplně stejné s nároky, které poskytuje zákon. Instituce těchto fondů neodpovídá zásadní centralisační myšlence jakéhokoliv dlouhodobého sociálního pojištění, která připouští výjimky z pojistné povinnosti u hlavního nositele pojištění jen za podmínky, že nevýhody plynoucí z tříštění vyváženy budou hodnotnějšími nároky. Neúčelnost fondů a zatížení veřejného hospodářství z nich plynoucí je stupňováno okolností, že členové zmíněných fondů jsou převážně dělníci stídvavě zaměstnaní u veřejných i soukromých zaměstnavatelů; každá taková změna zaměstnání je však prováděna převodem, který vyžaduje poměrně složité administrativní řízení. Poněvadž pak jsou i případy, že u pojištěnce je i šest takových přestupů do roka, je plně oprávněno tvrzení, že řešení otázky přestupu musí se díti v nejužší souvislosti s otázkou vynětí zaměstnanců veřejných zaměstnavatelů z pojistné povinnosti. Dr. Fuhrich navrhuje novou textaci § 6 písm. a) zák. č. 185/23, podle které k vynětí z pojistné povinnosti bylo by potřebí splnění řady podmínek jak pro výměru a přiznání dávek, tak pro výši a rozvrh příspěvků. Překážkou legislativní

úpravy jím navržené by však po mém soudu bylo, že přijetí jeho znamenalo by nutnost změny zákonů státně-zaměstnaneckých, což by vedlo k nežádoucím komplikacím. Za výhodnější resp. snáze proveditelné řešení považuji novelisaci § 6 písm. a) ve znění, jak je žádala Ústřední sociální pojišťovna ve svém návrhu na novelisaci zákona č. 221/24,*) jehož přijetí stejně by odstranilo fondy, jejichž existence je hlavním pramenem administrativních nesází.

Druhý pramen častých přestupů je dán okolností, že na hranici mezi pojistnou povinností pensijního pojištění a pojistnou povinností invalidního a starobního pojištění je dosti početná skupina osob, které vykonávají střídavě v kratších obdobích práce nižšího i vyššího druhu; přihlášení k určitému druhu pojištění závisí dosti značně na libovůli zaměstnavatele i zaměstnance, čímž dány jsou časté změny pojistné příslušnosti a s tím spojené převody. Uváží-li se ještě rozdíl mezi důchody plynoucími z obou druhů pojištění, je pochopitelné, že vždy bude u pojištěnců snaha dostat se do pojištění pensijního. Je otázka, zda by bylo možno předejít nějak těmto přestupům. Jak Dr. Fuhrich poznamenává, vedlo by to k úvahám přesahujícím rámec prosté úvahy o přestupech. (Věc souvisí úzce s již zmíněnou diferencí mezi hodnotou obou druhů pojištění, neboť invalidní a starobní pojištění je v značném počtu případů dnes podpojištěním, hlavně v hraničních skupinách osob, o které zde jde; poměr obou pojištění se během doby změnil přirozeným vývojem, totiž vybudováním pojištění dělnického.) Předem lze ale tvrdit, že tato obtíž nebyla by odstraněna tím, že by hranice mezi oběma druhy pojistné povinnosti byla dána vyšší výdělku, naopak, vznikly by nové komplikace. Změny pojistné příslušnosti by byly snad potom ještě častější, zvláště v dobách značnějších pohybů mezd.

Hlavní částí článku Dr. Fuhricha je návrh, jak by mohla býti řešena otázka uchování nároků přestupujících pojištěnců, aniž je provázen každý přestup převodem příslušné částky. Podstatou jeho návrhu je myšlenka, že teprve při pojistném případě stanoví se podle určitých zásad výše důchodu podle celého průběhu pojištění u všech nositelů přicházejících v úvahu. Důchod skládá se z částky základní a částek zvyšovacích. Základní částka jest vyměřena podle toho, u kterého nositele pojištění celková doba pojištěná stačí k zrušení doby čekací; stačí-li u několika nositelů k zrušení čekací doby, jest základní částka důchodu dána nejvyšší částkou ze všech základních částek přicházejících v úvahu. Části z ní připadající k úhradě na jednotlivé zúčastněné nositele pojištění řídí se jednak délkou doby u něho pojištěné, jednak vyšší základní částky, kterou nositel svým pojištěncům poskytuje. Částky zvyšovací jsou dány součtem zvyšovacích částek u všech nositelů pojištění.

Značné obtíže by ovšem činily odlišné podmínky od různých nositelů pojištění pro nápad a požitek jednotlivých důchodů a dávek; v článku jest naznačeno, jak i tyto obtíže daly by se řešiti. Také o tom, jak provádělo by se skutečné přiznávání důchodů, jak by se vyúčtovaly resp. uhrazovaly podíly jednotlivých nositelů na ně připadajících, jest tam pojednáno.

Článek Dr. Fuhricha jest vítaným příspěvkem pro řešení otázky převodních částek přinášejícím celou řadu zajímavých podnětů. Problém tento jest skutečně tak naléhavý, že vyžaduje velmi rychlého, ale opatrného řešení a to z obou důvodů úvodem naznačených. Toto řešení dalo by se po formální stránce provésti nejlépe zvláštním zákonem o vzájemném poměru nositelů sociálního pojištění shrnujícím a upravujícím převodní ustanovení všech sociálně pojišťovacích ústavů, jak bylo v tomto časopise (č. 2) již navrhováno. Při tom bylo by možno přihlížeti k zkušenostem říšskoněmeckým, kde poměry mezi oběma druhy pojištění jsou z části podobné. Otázka přestupů nebyla by však dostatečně spravedlivě pro pojištěnce za dnešního stavu vyřešena návrhem Dr. Fuhricha. Podle jeho návrhu by na př. dělník, který toliko přechodně po dobu 5 let během celého svého života zastával

*) Věstník Ú. S. P. ročník II. č. 7-8, str. 125.

mistrovské místo, měl by důchod o Kč 2.550.— vyšší než jiný dělník, který po celý život zastával místo obyčejného dělníka — ač oba v celku svým životním postavením jsou si postaveni na roveň a oba svými příspěvky celkem stejně přispěli na úhradu svých nároků. Taktéž nelze zcela přejíti otázku úhrady pro zvýšený náklad plynoucí z této úpravy pro nositele pensijního pojištění. Kdyby při výstupu z pojištění měly být uznávány pojištěncům nároky v podstatě již získané, pak by při pojistně-matematických výpočtech musela být respektována tato okolnost (třetí důvod výluky z řádu aktivnosti) a jistě zvýšení z toho plynoucí nebylo by možno snadno uhraditi. Už proto nikoliv, že jde přece jen o dosti značný počet případů přestupů.

V rozsahu recenze nemohu se blíže zabývat jednotlivými otázkami, jichž přichází celá řada a které jsou spolu velmi úzce spojeny. Ale i tak doufám, že ve svém stručném referátě ukázal jsem, jak cenné náměty přináší Dr. Fuhrich; i když snad konečné řešení úpravy přestupů odchýlí se od jeho návrhu, zůstane jemu zásluha, že upozorňuje odbornou veřejnost na potřebu úpravy dnešního stavu.

Dr. Ant. Zelenka.

Alfred Manes, Versicherungswesen; I. Band, Allgemeine Versicherungsllehre. Nákl. B. G. Teubner, Lipsko-Berlín 1930, cena neudána, stran 436. Před 25 lety vyšlo prvé vydání Manesovy knihy a letos přichází již páté, úplně přepracované její vydání. Rozsah a obsah díla je oproti dřívějším vydáním značně rozšířen, hlavně tím, že autor zabývá se podrobněji pojištěním sociálním. Dosavadní vydání byla toliko dvoudílná, nové vydání je třídílné. Druhý díl pojednává o věcném pojišťování, třetí o pojištění životním včetně pojištění sociálního.

Obsah prvního dílu, jehož úkolem je dáti povšechný přehled celého pojišťovnictví a seznámiti čtenáře se všemi hlavními otázkami tohoto oboru, je nejlépe vystižen názvy jednotlivých kapitol:

- I. Begriff und Wesen der Versicherung.
- II. Entwicklung und Bedeutung der Versicherung.
- III. Organisation der Versicherung.
- IV. Versicherungsbetrieb.
- V. Versicherungspolitik.
- VI. Versicherungswissenschaft.

Velikou předností díla je systematické uspořádání tak rozsáhlé látky a snaha po objektivitě v případech, kde jde o sporné otázky, při čemž uvedeny jsou všechny důvody pro a proti.

Přirozeně autor přihlíží hlavně k poměrům a zvyklostem pojišťovnictví v Německu; proti dřívějším vydáním jest tu častěji přihlíženo i k ostatním zemím, hlavně k U. S. A. Ale neznamená to, že kniha neměla by významu a důležitosti pro naše čtenářstvo; zásadní problémy pojištění jsou všude stejné a mimo to poměry říšskoněmecké velmi často jsou stejné jako u nás. Některé úsudky, které se vztahují k německým poměrům, jest možno bezprostředně aplikovati i u nás (zlořády v akvisici, vnitřní organizace pojišťoven, politické vlivy v pojištění sociálním atd.).

Manesova kniha splňuje současně dvojí úkol, který si autor v předmluvě vytýčil. Jest v prvé řadě učebnicí, která podává každému — i laikovi — dobrý obraz o podstatě pojištění a jeho provozování. Ale i odborník má v ní velmi cennou příručku, která mu umožňuje jak přímou informaci, tak i možnost hlubšího studia svými bohatými literárními odkazy. Věcný rejstřík usnadňuje rychlou orientaci.

Dr. Zelenka.

Úvaha prof. Rosmanitha o pojistně-technické stavbě čl. pensijního zákona z 21. února 1929, uveřejněná v 6. čísle Versicherungswissenschaftliche Mitteilungen der deutschen Vereines für Versicherungswesen obsahuje vedle cenných kritických poznámek také několik vážných nedorozumění a omylů vyžadujících vysvětlení po případě opravy. Dohodou s prof. Rosmanithem bude věnován jeho pojednání článek v nejbližším čísle „Versicherungswissenschaftliche Mitteilungen“. V „Pojistném Obzoru“ připojil p. Dr.

Lenz k referátu o článku prof. Rosmanitha nepravdivou poznámku, že v polemice o hodnotách $a_{[x]}$ dává mu autor po teoretické stránce úplně za pravdu. Ve skutečnosti jedná se pouze o nejméně důležitý detail celé polemiky, totiž o krajní hodnoty, závislé na volbě nejnižšího stáří tabulky. Poznámkou dokazuje Dr. Lenz, že chce pokračovati v metodách, jimiž vedl celou polemiku a jež nemají s odbornou nezaujatou kritikou nic společného.

ZPRÁVY.

Statistika sociálního pojištění v Československu. Vývojem sociálního pojištění u nás se stalo, že nemáme od převratu vyčerpávající statistiky sociálního pojištění, takže odborníci zabývající se sociálním pojištěním jsou nuceni sbírat data i pro nejjednodušší úvahy o statistice finanční přímo z publikací různých ústavů pojištění provádějících. Úvahy o zatížení ze sociálního pojištění, nutné vlastně pro jakoukoli statistiku mzdovou a pro srovnávání s cizinou, jsou tím velmi ztěžovány. Naprosto vyloučeny jsou již statistické úvahy o vývoji škod, zatížení jimi, jejich příčinách a pod. Soudíme, že bylo by záhodno co nejdříve v poradě odborníků všech sociálně-pojišťovacích odvětví zabývatí se otázkou účelné koncentrace statistiky sociálního pojištění všech oborů a včasné publikace jejich výsledků. Zde je třeba upozorniti na to, že se značně zpožďují publikace o statistice pojištění úrazového a nemocenského.

Sch.

O frekvenci t. zv. vrácení premii v pensijním pojištění podle stáří podávají zajímavá čísla výsledky statistických šetření provedených Všeobecným pensijním ústavem ke konci roku 1925. Nejdůležitější jest tato frekvence u pojištěnců, kteří si po svém výstupu z pensijního pojištění vyžádali vrácení premii, avšak později se opět do pojištění vrátili. Jejich nároky jsou pak podstatně zkráceny. Z tabulky je zřejmo, že v době starší, kdy pojištění

Věková skupina (stáří k 31. 12. 1925)	Počet pojištěnců V. P. Ú., kteří po vystoupení z pojištění si vyžádali vrácení premii v době			
	od 1. 1. 1909 do 30. 6. 1920,		od 1. 7. 1920 do 31. 12. 1925,	
	načež se do pojištění vrátili a byli pojištěni ještě 31. 12. 1925, v procentech celkového počtu pojištěnců téže věkové skupiny			
	muži	ženy	muži	ženy
do 20	—	—	0.06	0.20
21—30	0.32	0.32	1.95	1.87
31—40	2.74	2.88	1.37	2.37
41—50	2.82	2.03	1.03	0.49
nad 50	1.77	1.46	0.32	—

nebylo ještě vžito, pojištěnci velmi často užívali vrácení premii důsledkem nezaměstnanosti trvající déle než 6 měsíců. Po r. 1920 snižuje se frekvence zvláště u mužů velmi značně. Také větší koncentrace do nižších věkových skupin je zřetelná (i když uvážíme, že jsou středy obou period o 5 až 10 let od sebe vzdáleny); že jisté residuum v těchto skupinách (a zvláště u žen) zůstalo, je pochopitelné, ježto, jak známo, mladší pojištěnci nepociťují tak aktuálnosti pojištění, zejména, jde-li o pojištěnce převážně svobodné (ve stáří do 25 let 90% a ve stáří od 26 do 35 let ještě 40%). Jakým „dobrodiním“ byla instituce vrácení premii v pensijním pojištění, je zřejmo z toho, že do 31. 12. 1928 bylo u Všeobecného pensijního ústavu vyplaceno na této „dávce“